

Artikelarkiv Arvesølv 2002

"En bequem Beboelse" - Munkebo Kros første år

af Morten Eriksen

Da jeg sammen med Svend Ove Edvardsen i en konkret anledning begyndte at forske i Munkebo Kros oprindelse og ældste historie, stødte vi gang på gang på året 1816. Det blev en kilde til ærgrelse, at vi intetsteds kunne få dette årstal bekræftet.

Gåden løstes først ved et besøg på Rigsarkivet, hvor der i Rentekammerets arkiv fandtes en interessant dokumentssamling om kroen fra årene 1826-1845, som dokumenterer, at det rigtige årstal er 1826. Så alle jubilæer, som kroen måtte have fejret gennem de mange år, er altså, som tante Møhges 100 års fødselsdag, afholdt på et helt forkert grundlag!

"Til Kongen! Efter Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Resolution af 25de Januar indeværende Aar, bekjendtgjort ved Det Kongelige Rentekammer-Collegie Skrivelse af 18de Febr. sidstleden, kommer Landeveien for Størstedelen af Hindsholmens Beboere til at gaae igjennem Munkeboe til Odense. Paa denne især for den nordlige Deel af Hindsholms Beboere især lange Vei paa 5-6 Mile er ikke et eneste Sted, hvor Reisende kunne erholde Hvile og Bequemmelighed. Da det imidlertid for Reisende, især ved Vinterens Tid er ikke aleene højst ubehageligt, men endog undertiden forbunden med Fare, ei at kunne komme i Huus med Personer og Befordring, eller at kunne erholde Forfriskning for sig og samme, og da jeg, boendes ongefær midt veis imellem Hindsholmen og Odense, har en bequem Beboelse liggende tæt ved Veien, hvor Reisende baade kunne erholde Hvile og Opvartning, saa vover jeg allerunderdanigst at ansøge Deres Majestæt om allernaadigste Privilegium paa en Kroes Anlæg i bemeldte Munkeboe, hvorved jeg, som en gammel Sømand, der nu ikke mere kan ernære mig af Søen, dog vilde have noget at virke med. Om Sandheden, saavelsom Nyttens og Nødvendigheden af det allerunderdanigst ansøgte, har jeg formaaet min Over- og Underøvrighed godhedsfuldt at meddele mig Attest. Ligesom jeg og vover at vedlægge allerunderdanigst en Attest fra Sognefogederne og Lægsmændene i de 3de Kirkesogne paa Hindsholmen.

*Allerunderdanigst
Ole Jensen"*

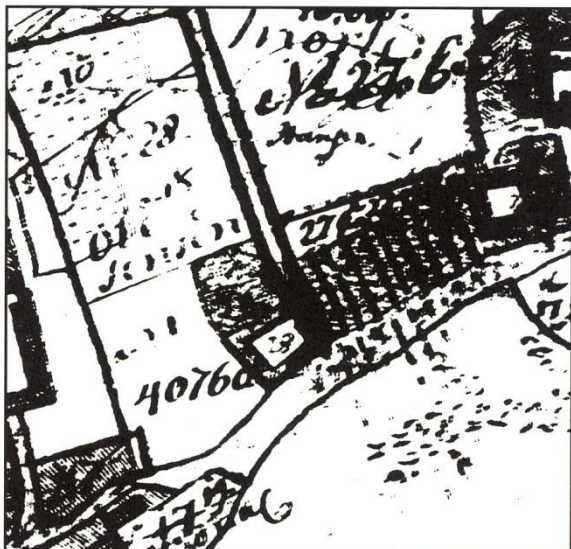
Ja, sådan lyder Ole Jensens ansøgning, og i de tre hindsholmske sognefogeders (Mesinge, Dalby og Stubberup) støtteerklæring bekræfter de, at landevejen fra Hindsholm til Odense, efter Taarup Strands inddæmning, nu går gennem Munkebo. Om ansøgeren, som her tituleres "Skipper Ole Jensen" hedder det, at han er en "driftig og kyndig" mand og at hans "rummelige og bequemme Boepæl, lige ved Vejen er særdeles skikket til et saadant Kroes Anlæg".

Også herredsfogeden, Frierstedt ¹⁾, støtter varmt ansøgningen. Han omtaler Ole Jensen som en ordentlig mand og der tales ligefrem om at "Savnet af en privileg-

ret Kroe i Munkebo alt længe har været følt". Videre hedder det: "På Grund af Byens Beliggenhed mellem 2 Fjorder beboes den af en deel Søfarende og mange Fiskere, som ikke vel kan undvære et Sted hvor Føde- og Drikkevarer kunne faaes for Betaling. Det samme er endmere Tilfældet med de forbiseilende Fartøier, som i den nærvæd Byen værende Bugt af Odense Fjord ofte maa henligge i flere Dage for Modvind". Han nævner også Munkebos fordelagtige beliggenhed og de mange rejsende som hele året befærder denne og slutter således: "Et talende Beviis for en offentlig Kroes Nødvendighed i Munkeboe indlyses tydelignok deraf: At jeg i min Embedstid her af hen ved 10 Aar har havt flere Sager for ulovlig Brændevins Udsalg at afgjøre for denne Bye alene end for min hele øvrige Jurisdiction". Det sidste han her nævner er jo unægtelig ganske interessant!

Hvad ved vi så om denne "driftige og kyndige" mand, grundlæggeren af Munkebo kro og dens første kromand? I den første folketælling 1787 opføres han som værende 23 år og "enroulleret matros" (dvs. matros i flåden), som i øvrigt flere andre fra søfartsbyen Munkebo. Han er enebarn og bor hos sine forældre, bonde og husmand Jens Olsen og Kirsten Mogensdatter. Han blev altså født i 1764.

I den næste tælling i 1801 er han "huusmand med jord" og stadig enroulleret matros. Nu med egen husstand og gift med Maren Hansdatter, 34 år, født 1767. Maren var ved folketællingen 1787 mejerske på Østergård. Vi ved ikke hvornår brylluppet har stået, da Munkebos ældste kirkebøger desværre gik tabt ved præstegårdens brand i 1842. At deres bolig, som i dokumenterne betegnes som rummelig og bekvem, er den gård, der senere i 1826 blev til kro, må vel formodes, da skifte- og panteprotokollen på landsarkivet i Odense viser at han 31.12 1797 og 31.1. 1800 købte to "parceller" af Østergårds ejer for i alt 525 Rigsdaler. Der nævnes dog i protokollen ingen bygning. Hvis det er den senere kro, er salget sikkert kommet i stand fordi ejendommen i forbindelse med udskiftningen blev udflyttet og blev til den senere "Lindøgård", og bygningerne med en rest jord (takseret til 7 skæpper og 1 fjerdingkar, knap 1 tønne hartkorn) derved stod tomme og kunne sælges.

På udskiftningskortet fra 1796 ses ejendommen som i 1826 blev til Munkebo kro. En del af anlægget forsvandt eller ændredes kraftigt under de omfattende ændringer i 1840'erne.

I 1801 kan han altså, mens han endnu er i flåden, således kalde sig "huusmand med jord". I flåden har han måske været omkring og set og oplevet meget i de hektiske år under Napoleonskrigene; det fremgår dog ikke af mandtalslisterne i Rigsarkivet, at han deltog i slaget på Reden 1801.

Hvornår han har kvittet flåden og er blevet selvstændig skipper, som der i.ø.

var flere af i sognet, vides ikke. Han har uden tvivl ejet en jagt, et mindre fragtskib, den mest almindelige skibstype i periodens livlige indenrigs- og østersøhandel, hvor landevejstrafik endnu var for besværlig og langsom. Så som både landbruger, skipper og kromand har han utvivlsomt været en "kyndig og driftig" mand og sikkert også en rimeligt velstillet efter lokale forhold.

I 1826, hvor han altså betegner sig selv som "en gammel Sømand, der nu ikke mere kan ernære mig af Søen" er han så 62 år og søger om krobevilling. Måske har dette argument formildet de centrale myndigheder, for i hvert fald får han bevillingen fra Rentekammeret (svarer nogenlunde til nutidens finansministerium) den 19.10.1826, og den er så Munkebo kros dåbsattest.

Med privilegiet fulgte de betingelser, som gjaldt for alle kgl. privilegerede kroer: der skal betales en årlig afgift på 6 rigsbankdaler. Værtshusholderen må gerne selv brygge øl, men ikke brændevin, som skal erhverves i købstæderne. Han må ikke holde kro for "Sognets Bønder eller andre af Almuen, som ikke ere Reisende eller paa deres Reiser passere bemeldte Veertshus". Overtrædelse af dette kan medføre bevillingens bortfald og straf for ulovligt krohold. Videre hedder det at såfremt vejen forbi kroen omlægges i nuværende ejers besiddelsestid, nedlægges værtshuset uden krav om erstatning. Endelig at bevillingen skal fornys, hvis kroen skifter ejer.

Vi ved selvfølgelig ikke hvordan Munkebos første kromand så ud, men Christen Købkes portræt fra 1832 af en gammel sømand er måske typemæssigt ikke helt ved siden af.

Ole Jensen og Maren Hansdatter forblev barnløse, men har på et tidspunkt, som det vistnok var ret almindeligt på den tid, taget Marens broderdatter, Erna Marie Rasmusdatter (f. 1806 i Allerup sogn) i pleje. Det må være sket før 1820, hvor Erna blev konfirmeret i Munkebo kirke.

At hun har betydet meget for parret fremgår af en ændring i 1830 af et testamente fra 1800, hvorefter den længstlevende, dog uden at gifte sig igen, kun-

ne sidde i uskiftet bo. Her indsattes Erna Marie som universalarving og skulle også give tilladelse til evt. dispositioner over boet. Erna Marie var på dette tidspunkt flyttet til Dalby på Hindsholm, idet hun i 1828 var blevet gift med fæstegårdmand Rasmus Rasmussen fra denne by. I tilfælde af Ernas død før forældrenes, skulle hendes børn med Rasmus Rasmussen træde i hendes sted som universalarvinger. Denne situation skulle, som det fremgår af følgende afsnit, blive til sørgelig virkelighed. Måske har Ole Jensen følt alderens fremmarch, i hvert fald døde han i februar 1832.

I april 1832 ansøgte Rasmus Rasmussen om at få fornyet privilegiet, som reglerne ved en ejers dødsfald jo foreskrev. Han anfører at "Undertegnede ved Testamente er bleven overdraget bemeldte Eiendomssted med underliggende Jordlod", og det er jo unægtelig ikke helt i overensstemmelse med sandheden, men både herredsfogeden og amtmanden bekræftede alligevel hans ejerskab og støttede ansøgningen, så den 19. juli 1832 fik han tilladelsen.

Da Rasmus Rasmussen jo boede i Dalby, blev der indsat en forpagter af enken Maren. Denne forpagter hed Hans Jensen Tornøe, søn af Jens Rasmussen Tornøe, en af Ole Jensens bekendte eller ven fra søfartskredsen i Munkebo. Jens Rasmussen var også skipper og havde tjent i flåden samtidig med Ole Jensen. Og her er så forklaringen på hvordan misforståelsen omkring årstallet 1816 som

kroens fødselsår sikkert er opstået: Ved en skifteforretning i 1816, da Jens Rasmussen døde og efterlod sig enke og 9 børn, står Ole Jensen som værge for Hans Jensen og en af hans brødre, de to sønner som arvede faderens skib (en jagt liggende i Skibshusene) og hans hus med jord. Da Hans Jensen så senere optræder som "værtshusholder" i folketællingslisten fra 1834, har man fejlagtigt troet at det hus han arvede efter sin far i 1816 var det som blev til Munkebo kro, selv om det anførtes som liggende på "Munkebo mark".

Om Hans Jensen Tornøe, som altså også var skipper, vides at han bestyrede kroen fra 1832 til 1839, hvor han døde i en alder af 45 år. Han blev i 1830 gift med byens jordemoder, den 6 år ældre Sophie Frederike Volgast som, ret usædvanligt på den tid, var fraskilt. Hendes første mand var afskediget kompagnichirurg Andreas Chr. Frederick Bucholz, med hvem hun i 1821 fik en søn, Jens Chr. Ferdinand Bucholz. Denne døde i 1836, kun 15 år gammel. I kirkebogen anføres han som søn af Hans Jensen. Omstændighederne omkring både drenge og Hans Jensens tidlige død er ikke kendt, og moderen figurerer ikke senere i hverken kirkebøger eller folketællingslister.

I samme periode, i 1836, døde Ole Jensens og Marens plejedatter og arving, Erna Marie i Dalby, i "barnsnød uden at blive forløst". Hun blev 36 år og efterlod sig tre børn på 8, 6 og 2 år. I skifteforretningen foretaget af Scheelenborg Gods nævnes det ikke med et ord at disse tre faktisk nu havde udsigt til at komme til at eje Munkebo kro. Hvorfor er det mon ikke blevet nævnt? Og Rasmus Rasmussen, giftede sig 2 måneder efter med Elisabeth Hansdatter fra Salby, med hvem han på gården i Dalby i de følgende år fik yderligere 4 børn.

Ved folketællingen i 1840 hedder bestyreren Anders Nielsen. Han er på det tidspunkt 30 år og gift. I kroen er der en tjenstepige og Maren Hansdatter, nu 73 år, som "lever af sine Midler". Det er uklart hvem Anders Nielsen var. Han er ikke født i Munkebo, og hvad hans forbindelse til personkredsen omkring kroen har været vides i skrivende stund ikke.

Hvordan har den nys etablerede kro så set ud omkring dette tidspunkt? Brandtaksationsprotokollen i 1843, med mange interessante oplysninger om rum og materialer, anfører, at "Ole Jensens enkes kro" nu er "forandret og tilbygget". Hvornår det er sket vides ikke i skrivende stund, men det oprindelige anlæg med 4 længer består nu af et 10-fags stuehus i nord. I den østre ende er der blevet tilbygget 3 små fag. Vestre længe er på hele 13 fag. Alt med stråtag. Der er ikke nogen egentlig længe i øst, men en 5 fags bygning beregnet til beboelse. Den sydlige længe ud mod fjorden er altså på et tidspunkt blevet revet ned, sikkert for at bygningen, som nu også var kro, kunne åbne sig mod landevejen.

Den 7.5 1843 døde gamle Maren Hansdatter så i en alder af 76 år. Samme dag anmeldte Rasmus Rasmussen dødsfaldet til skifteretten og foreviste det tidligere omtalte testamente. Ifølge dette var hun død i et hus hun beboede, som lå tæt ved kroen og var en del af denne. Sikkert det lige omtalte 5-fags hus i øst.

Dødsfaldet udløste en meget kritisk fase i kroens korte liv. Meget hurtigt må Rasmus Rasmussen have søgt om at få sin bevilling konfirmeret af kongen, for allerede 3.7 fik han denne. Hvorfor mon dette usædvanlige skridt? Det virker unægtelig som om han ved den egentlige ejers, Maren Hansdatters, død har været klar over at hans "ejerskab" og første bevilling på krodrift i 1832 var opnået på et ulovligt grundlag, og at han derfor ville sikre sig ved at få denne bekræftet. Endnu engang kontrollerede altså hverken de lokale eller centrale myndigheder

sagen – måske også for meget forlangt på den tid. Men måske har han været i god tro.

Foto fra 1890 af Lars Rastrup. Dette syn ud for kroen af jævne Munkeboborgere, som altså ikke måtte beværges på kroen, har næppe været meget anderledes tidligere i århundredet.

Men under alle omstændigheder kom "skandalen" for dagen, helt præcist hvordan kan endnu ikke siges. I november 1843 må der allerede have været rejst tvivl om hvorvidt Rasmus Rasmussen egentlig havde ret til at drive kroen, for i den måned ansøgte boelsmand Poul Jørgensen, Vester Kærby, om at måtte få bevilling på krohold. Han anfører at hans sted "er langt bequemmere end i Munkeboe".

Den bolig som var udset til at være kro var sandsynligvis den nu lige nedrevne, meget gamle ejendom ved Vester Kærby krydset, kendt som "Kartoffelhuset". Han har givetvis fisket i rørt vande, for i februar 1844 krævede Munkebos sogneforstanderskabs ²⁾ 7 medlemmer, heriblandt ejeren af Østergård og pastor Jedrosky, kroen i Munkebo nedlagt.

I skrivelsen hedder det om et fornyet privilegium for den nye ejer bl. a., "at det er just denne Erhvervelse, vi til Communens sande Bedste maa ønske forebygget, fordi Erfaringen noksom har lært os, hvor skadelig Kroen baade i fysisk og moralsk Henseende har virket paa Communen. De fleste af Munkebos Beboere er Folk, som ved deres Hænders Gerning maa erhverve deres Fornødne til Livets Ophold, og af disse søge en ikke ubetydelig Deel Kroen alt for ofte, hvor de tilsætte deres Fortjeneste, forsømmer deres Gerning, svækker deres Helbred og blive mere uduelige til Erhverv, saa at først deres Familie maa lide derover og dernæst ogsaa Communen, som skal sørge for dem og Familien, naar de ej selv kunne erhverve det Fornødne. Saalænge Kroen er i Nærheden, er Fristelsen til Svir større og mere tillukkende, af hvilken Aarsag man ogsaa kan begribe, hvorfor Drikfældighed er mere i Tiltagende end Aftagende."

Årsagen til forstanderskabets andragende er jo tydelig nok og synes jo unægtelig at bekræfte heredsfogedens tidligere i 1832 fremsatte bemærkninger om det umådeholdne drikkeri byen. Måske har man også ønsket at komme af med den måske lidt for fiffige ”ejers”, Rasmus Rasmussen, som oven i købet ikke var en af de lokale, men i det fjerne Dalby åbenbart havde haft svært ved at sørge for at forpagterne overholdt de strenge bestemmelser om forbud mod krohold for lokalbefolkningen. Man kan vel også tænke sig at sogneforstanderskabet har villet afprøve hvor langt deres nys tildelte magt egentlig rakte.

Så den gode Rasmus Rasmussen har åbenbart følt jorden brænde under sig, for han havde allerede før ovennævnte skrivelse sat kroen til salg på offentlig auktion. Her blev den den 20.5 1844 købt af en af de lokale, gårdejer Niels Christian Petersen. Denne var allerede som 19-årig blevet gårdejer og året efter gift med Metteline Andreassen Møller, ældste datter af den sikkert ret velhavende gårdejer og skipper, Andreas Christian Møller, på Østergård Møllegård, sidste gård på venstre hånd i Møllelavet (med det endnu eksisterende gamle stuehus ud mod vejen).

I kirkebogen tituleres hun i modsætning til andre unge brude ”jomfrue” hvilket vidner om en vis social status. Gårdejer og skipper Møller hørte også til i skipperkredsen omkring Ole Jensen, da han i anden forbindelse optræder som ”laugsværge” for enken Maren Hansdatter. Han kautionerede i øvrigt også for svigersønnens køb af kroen for 3625 rigsbankdaler.

Det var altså ikke hvem som helst, der den 25. maj søgte om at få bevilling på krodrift. Måske har det formildet det lokale sogneforstanderskab, for den 15. maj er der sket en vis opblødning i deres holdning, fordi man ”nu er kommet til Kundskab om, at Værtshusholderen ... ikke maa holde Kroe for Sognets Bønder eller andre af Almuen, som ikke ere veifarende...” Det har man åbenbart slet ikke været klar over!

På auktionen har Niels Christian Petersen selvfølgelig været klar over de truende skyer der trak sammen over kroen, for i hvert fald betingede han sig at salget skulle gå tilbage, såfremt han ikke fik bevilling på krodrift, måske efter svigerfaderens råd. Hans ansøgning om en sådan den 25.5, en uge efter auktionen, udløste en omfattende brevveksling frem og tilbage mellem heredsfoged, amtmand og rentekammeret i København.

I begyndelsen så det ud som om det var slut med krodrift i Munkebo, da man var enige i at det var bedre med en i Vester Kærby, men i løbet af 1844-45 ændrede billedet sig. Årsagen var formodentlig heredsfogeden, kammerherre Lütichaus redegørelse og indstilling af 29.6. 1844, der så fulgtes af både amtmand og rentekammer. Redegørelsen begynder med at fastslå at de mange kroer ”*have været, og uagtet Bønders tiltagende Velstand og vel ogsaa noget større Cultur, endnu ere til stor Skade for de nærmest Boende, men især af paafaldende skadelig Indflydelse hvor en saadan Kroe er situeret i en Bondebye*”.

Han var derfor i princippet enig med sogneforstanderskabet. Heredsfogeden vasker dernæst sine hænder ved at fastslå at det er sket i hans forgængers tid, og at der ikke er givet bevillinger i hans embedstid, og at han ville modsætte sig dette såfremt der skulle etableres en ny ”paa den saakaldte Hindsholmvej”, som er ”en af de saakaldte Colonneveje ³⁾ heri Provindsen”. Interessant nok nævner han så, at oprettelsen af Munkebo kro i sin tid godt kunne have været udsat ”indtil det nye Veianlæg nærmer sig sin Fuldendelse”. Men da kroen nu ligger

der og de rejsende, hvad han erkender, behøver et hvilested ca. midtvejs, er der kun Munkebo, Dræby eller Vester Kærby som mulighed. Om disse byer hedder det: *"Dræbye, som ogsaa hører til Munkebo Sogn er beboet af meget fattige Søefolk og Fiskere for hvem et saadant stedligt Anlæg ville faa samme Følger som for Beboerne i Munkebo, og hvad nu Vesterkjærbye angik, da ville jeg vistnok, dersom der nu var Spørgsmaal om et nyt Kroeanlæg foretrække denne By for Munkeboe, uagtet det ikke ville kunne baade (dvs. være til gavn for) Byens mange Fattige – forendeel jordløse Fæstehusmænd – men Forskjællen mellem den Nytte, som Munkeboe ville kunne høste af Kroens Nedlæggelse og den Skade, som Vesterkjærbye herved vil lide, kan jeg dog ikke erkjende kan være af den Betydenhed, at Kroen i hiin Bye nu bør nedlægges, og de umyndige Arvinger efter den sidst afdøde Eier af Kroen, derved tilføies et Tab af i det mindste 2000 Rbd".*

Det sidste kræver nok en forklaring: De umyndige arvinger er Rasmus Rasmussens tre børn med Erna, nu 16, 14 og 10 år. Såfremt kroen blev nedlagt ville den som landbrugsejendom kun være ca. 14-1500 rbd. værd (knap en tønde hartkorn), så de ca. 2000 rbd. som arvingerne ville miste er altså forskellen mellem dette beløb og det beløb, som den på auktionen var blevet solgt for som kro. Herredsfogeden fremfører yderligere som argument, at Rasmus Rasmussen jo stadig juridisk set havde en bevilling, som han kun ville aflevere hvis den nye ejer fik en ny bevilling, og teoretisk kunne han altså så opretholde krodriften eller etablere den et andet sted. Han slutter med at anbefale Petersen, som "er ham bekendt som en brav og ordentlig Mand".

Oplysningerne om Dræby er lidt overraskende for mig, og generelt vidner brevet og korrespondancen mellem myndighederne i øvrigt om datidens herskende klasses faderlige bekymring for den befolkning eller almue, som altså ikke kunne tage vare på sig selv. At brændevin kunne dulme et slidsomt liv lidt, har de næppe haft øje for. Samme faderlige holdning kommer til udtryk i omsorgen for de umyndige arvingers tab. Det har utvivlsomt været et afgørende argument.

Men sagen trak i langdrag og først den 6.3 1845 kommer den længe ventede bevilling til den utålmodige Niels Christian Petersen, som havde rykket for et svar, dog med en formaning om at overholde reglerne og med skærpet tilsyn, og Rasmus Rasmussen kunne så koncentrere sig om sin fæstegård i Dalby. At sagen næppe har skadet ham der, ses af at han ved folketællingen i 1850 er sogneforstander i byen. Han døde i øvrigt i 1872, 73 år gammel.

Ved folketællingen i 1845 i Munkebo (tidligt på året) boede der kun en person på kroen, nemlig N. C. Petersens tjenestepige, Magdalene Fibiger, så der har formodentlig ikke været krodrift et stykke tid. N.C Petersen er så på et tidspunkt, måske i 1847 hvor der skete en overførsel af jordareal fra hans gård til kroen, flyttet ind på denne med sin efterhånden store familie.

Ved folketællingerne i 1850 og 1855, hvor han anføres som "Kroemand og Huusfader", havde han og Metteline 7 børn. Hvad der har fået ham til at opgive sin gård og satse på kroen vides ikke, men i 1850 så det ud til at gå pænt, da der udover familien er 5 tjenestefolk, det samme antal som på hans gård i 1845. Kroen skulle altså brødføde 13 mennesker.

Der var også ifgl. brandtaksationsprotokollen en større udvidelse af kroen i gang i 1845, idet stuehuset forlængedes til 20 fag med 6 ekstra kamre, og huset i øst blev (muligvis) revet ned og erstattet af en 8 fags længe med en 7 fags tværgående længe i syd mod vejen. Sidstnævnte skulle fungere som rejsestald. Denne

voldsomme investering er muligvis slået fejl, for i 1855 ser det mere bekymrende ud: Der er ingen tjenestefolk, men de ældste børn er nu mellem 15 og 20, så det kan jo være derfor.

Men at han har haft brug for ekstra indtægter ses af, at han i juli 1851 fik tilladelse af sogneforstanderskabet til at drive "spækhøkerforretning" i kroen. I tilladelsen anføres at "Ovennævnte Ansøgning maa Sogneforstanderskabet nu paa Grund af Ansøgerens talrige Familie og kun ubetydelige Indtægt samt deri anførte Underskrifter ... paa Maade at anbefale.." Det lille "nu" skyldes at forstanderskabet pudsigt nok tidligere på året havde afvist en tilsvarende ansøgning fra en anden lokal, Mads Jespersen, med den begrundelse at byens fiskere tit kom til Kerteminde og Odense, så man sagtens kunne få bud med dem, hvis man manglede varer. Da Mads Jespersen så var stædig nok til at søge igen efter at N.C. Petersen havde fået bevillingen, argumenteres der med at han "ikke er bebyrdet med Børneopdragelse" og at hans rimelige jordlod og virksomhed som "Tømmermand" gav ham udkomme nok. Det smager unægtelig af klassepolitik, da Mads Jespersens jordlod var på beskedne 3 skæpper, betydeligt mindre end kroens. Men det er sandelig gået tilbage for den formodentlig tidligere rimeligt velstillede gårdmand Petersen.

Og i løbet af sommeren 1855 skiftede kroen så ejer. Den nye ejer var Mads Nielsen "til Østergårds Mølle" altså mølleren på gården over for N.C.Petersens svigerfar på Møllegården, Andreas Chr. Møller. Han var 43 år og havde i sin husstand 4 tjenestefolk, altså sikkert nok også en velsitueret mand. Men det store mysterium er hvordan denne handel er foregået; det fremgår i hvert fald ikke af tingbogen. En anden endnu uløst gåde for mig er N.C. Petersens og hans store families skæbne. De figurerer ikke i Munkebo efter 1855. Er det svigerfar, der har formået sin genbo til at redde ham ud af en økonomisk klemme og anbragt ham i et andet sogn?

Den nye ejer søgte i september sogneforstanderskabet om udover den allerede tildelte spækhøkerforretning også at måtte drive kolonialhandel i kroen. Og nu er det helt nye velvillige toner der lyder fra denne forsamling. Det hedder i tilladelsen bl. a. *"at det sikkert ville være til Lettelse for mange Beboere i Sognet.... I denne Kommune gives mange Husfamilier, vel over 80, foruden mange Indsiddere, hvilke alle til dels ernærer sig ved Fiskeri. For disse Folk ville det unægtelig være meget nemmere, dersom de kunne erholde deres Smaaafornødenheder og saadanne Genstande i selve Sognet end at hente dem i Købstæderne"*.

En interessant oplysning i denne skrivelse er at der om landevejstrafikken står "at den snarere vil tiltage end aftage, da Vejen nu tildeels er god, og vil blive bedre, naar den nye anlægges over Vejlen (vadestedet)". Så det har unægtelig trukket ud med landevejsforbindelsen fra Hindsholm, som Ole Jensen jo allerede i 1826 nævnte som en begrundelse for at anlægge en kro i byen.

Tør man tro at nogle af N. C. Petersens vanskeligheder skyldtes at den ikke var blevet færdig så hurtigt som han regnede med, så hans investering i kroudvidelsen slog fejl? For byens beboere måtte han jo ikke – i hvert fald ikke officielt – holde kro. Dette blev først fuldt lovligt i 1912.

I Mads Nielsens tid blev krobygningerne endnu en gang ændret: Der var nu 9 værelser og en "skjænkestue". Men problemer med driften må der stadig have været, idet der allerede i 1857 eller 1858 kom en ny ejer, N. P. Friis, bagermester

fra Nyborg. I 1862 skiftede kroen igen ejer, idet den blev overtaget af en Jens Larsen.

Det gamle stuehus brændte jo desværre i 1977. Dette billede af kroen er fra årene omkring 1. verdenskrig. Det er det udvidede kroanlæg fra 1840'erne vi ser med den tværgående rejsestald med vognport fra 1846. Rejsestalden må være blevet revet ned i 1920'erne. Vandposten på gårdspladsen er skjult. Hvem opstillingen er til ære for og hvilken anledning der har været vides ikke, men det virker som om man har villet illustrere så mange af datidens transportmidler som muligt, både gamle og nye. I forgrunden den grusbelagte landevej, nu Fjordvej.

Og i januar 1864, samme måned som den danske hær måtte rømme stillingen ved Danevirke, gik det helt galt. Kroen kom på tvangsauktion og solgtes til forpagter R.V.Jensen, Bygholm. Ifølge fogedprotokollen fordi N.P.Friis ikke rettidigt havde formået at indløse sin gæld på 3000 rdl. til en vinhandler i Odense. Men der er nogle dunkle punkter her fordi han jo på dette tidspunkt, hvad også fremgår af protokollen, var "forhenværende ejer af Munkebo Kro".

Endelig, i december 1865, købtes kroen så af en gårdmandssøn fra Heden sogn, Morten Knudsen Mortensen, 34 år, der den 9.12 var blevet gift i Viby kirke med en lokal pige, Kirsten Jensen. Og dermed kom kroen ind i smult vande, idet den nye ejer, hans enke efter 1882 og den yngste søn, Markvard Mortensen, fik den på ret kurs, en tilstand der skulle vare helt til 1945, hvor der igen kom ustabile tider. Men det er en helt anden historie, som må fortælles en anden gang.

Ejere af Munkebo kro

Ole Jensen	1826 - 1832
Maren Hansdatter (Rasmus Rasmussen)	1832 - 1843
- Hans Jensen Tornøe	(forpagter 1832-1839)
- Anders Nielsen	(forpagter 1839-1843)
Niels Christian Petersen	1844 - 1855
Mads Nielsen	1855 - 1858
Niels Peter Friis	1858 - 1862
Jens Larsen	1862 - 1864
R. V. Jensen	1864 - 1865

Min konklusion må så være at frem til i hvert fald 1855 ejedes eller bestyredes kroen af folk med tilknytning til skipper- og gårdmandskredse i byen. Og det er fascinerende at man med lidt ihærdighed og efterforskning kan kalde disse for længst døde og glemte personer til live fra de gulnede sider i gamle dokumenter og protokoller. Men tænk om man også kunne vide hvordan de så ud og høre hvordan det hele egentligt hang sammen.

1) Herredsfogeden var underøvrigheden på landet fra 1700-tallet til 1919 med både doms- og politimyndighed; 2) Som et led i opblødningen af enevælden oprettedes i 1841 amtsråd og sogneforstanderskaber i hele landet. Sidstnævnte bestod af præsten og de største jordejere, mens resten valgtes af og blandt dem, der havde ejendom af en vis størrelse. Herredsfogeden kunne deltage med stemmeret. I 1855 blev de omdøbt til sogneråd, som bestod helt til kommunalreformen i 1970; 3) D.v.s. oprettet med et militært formål.